

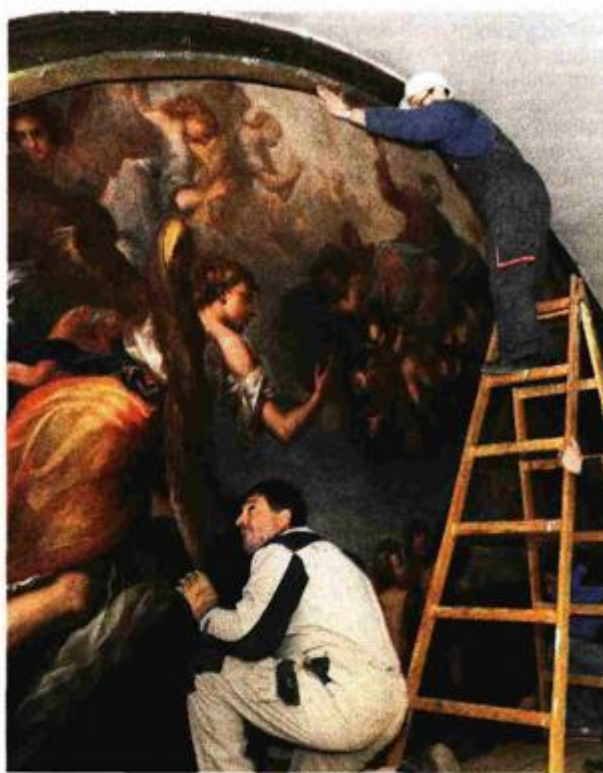
MONUMENTALNA SLIKA CHRISTOFORA TASCE RESTAURIRANA VRAĆENA U TRSATSKO SVETIŠTE

Mirjana GRCE

U obnovljenoj ljepoti i sjaju u bazilici Trsatskog svetišta o nedavno je ponovo monumentalna slika »Navještenje i prijenos Nazaretske kućice na Trsat«, ulje na platnu slikara Christofora Tasce iz 1714. godine. Vraćena je, obnovljena i svijetla, nakon godinu i pol dana restauracije u Hrvatskom restauratorskom zavodu u Zagrebu. Zaustavlja pogled svakoga koji u crkvu uđe: dimenzijama velika, smještena u trijumfalnom luku ponad glavnoga oltara gdje zajedno s ukrasnim okvirom i uokvirenim natpisom s grbovima donatora čini cjelovitu kompoziciju. Zahitjevne restauratorske radove vodio je viši konzervator-restaurator Slobodan Radić, a povijesno-umjetničku obradu slike, kao i njezinu analizu u kontekstu ostalih Tascinih slika u Trsatskom svetištu, učinila je dr. Višnja Bralić, povjesničarka umjetnosti.

Dr. Bralić smo pitali o Tascinom trsatskom opusu, posebno o ovoj slici i njezina je ocjena da je »Navještenje i prijenos Nazaretske kućice na Trsat« vrhunac Tascinog trsatskog opusa. Venecijanski slikar Christoforo Tasca boravio je i radio na Trsatu u više navrata, tako i početkom 18. stoljeća kada ga franjevci ponovo angažiraju, kako tumači Bralić, želeći reprezentativnim platnom s prizorima Navještenja i prijenosa Nazaretske kućice na Trsat dekorirati svetište za svečanost krunjenja čudotvorne »hodočasničke slike« Majke Milosti, ikone koja je središte marijanske pobožnosti na Trsatu. Događaj je bio veličanstven, »kad je 8. rujna 1715.«, kako u knjizi »Na vrhu Trsatskih stuba« piše dr. fra Emanuel Hoško,

Pedantno ali i opezno vraćanje slike

»zlatnom krunom svečano okrunjena čudotvorna slika Gospe Trsatske«.

U čast najčudotvornije Djevice Trsatske

Bralić o tome angažmanu Tasce kaže:

»Donator je i ovaj put bio barun Franz Ignaz d'Androcha zajedno sa suprugom Marijom Elizabetom von Windischgratz. Prema natpisu supružnici sliku »podizuju u čast najčudotvornije Djevice Trsatske« 1714. godine. Portret donatora nazire se ispod sloja boje u lijevom kutu kompozicije: barun d'Androcha, licem je okrenut promatraču s lijevom rukom položenom na grudima i desnom ispruženom u gesti pokazivanja prema prizoru navještenja. Portret je očigledno bio potpuno dovr-

šen u prvoj varijanti kompozicije, ali je 'sakriven' u konačnoj verziji slike. Nisu poznati razlozi ove promjene, no sigurno se radi o intervenciji koju je proveo sam Tasca. Konvencionalnu ikonografiju navještenja Tasca vješto preoblikuje i dopunjuje predajom o prijenosu Nazaretske kućice na Trsat, a veduta franjevačke crkve i samostana jasno se uočava u pozadini. Uravnotežena i dinamična barokna kompozicija predstavlja vrhunac slikareva opusa u franjevačkom samostanu, a u njezinu se oblikovanju jasno očituju stilske preokupacije venecijanskih slikara potkraj 17. stoljeća. Upijan je utjecaja s više izvora, uobičajeno za venecijanske »minore«, očituje se kod Tasce u pretapanju likovnih rješenja: od

1714. godina je nastanka slike

»Navještenje i prijenos Nazaretske kućice na Trsat« - Christofora Tascce

SLIKE OD RIJEKE DO KARLOBAGA

O slikaru »Navještenja i prijenosa Nazaretske kućice na Trsat« Višnja Bralić piše: »Slikar Christoforo Tasca rođen je u Bergamu oko 1667. godine gdje je stekao i prvu poduku u radionici znamenitog majstora mrtvih priroda Evarista Baschenisa. Likovno sazrijeva u Veneciji potkraj 17. stoljeća, no pripada skupini 'manjih' mletačkih slikara koji su zbog malog broja narudžbi početkom 18. stoljeća primorani potražiti naručitelje izvan Serenissime. Nastojeći se afirmirati i među pokroviteljima iz Habsburške monarhije, Tasca pronalazi put do primorske Hrvatske, a veliki broj očuvanih radova u crkvama i samostanima od Trsata i Rijeke do Krka i Karlobaga učinili su ga središnjom figurom baroknog slikarstva u regiji upućenoj na habsburšku Rijeku.

U talijanskoj kritici Tasca je 'zaboravljen' slikar koji zbog 'nedostatka podataka i relevantnih djela' nije zabilježen u novijim interpretacijama venecijanskog slikarstva. Od radova koje stariji pisci nabrajaju u Veneciji, Padovi i Bergamu, očuvala se tek oltarna slika Bogorodica s Djetetom, sv. Filipom Nerijem, sv. Karlom Boromejskim i sv. Aleksandrom u župnoj crkvi u Sombrenu. Kritička sudbina Christofora Tascce nadopunjena je brojnim priložima hrvatskih povjesničara umjetnosti, no i u njima kritički »portret« majstora često ostaje u sjeni preostrih sudova o »zakašnjoj stilu«, crtačkoj (ne)preciznosti i slikarskoj vještini.«

Navještenje - vrhunac Tascinog trsatskog opusa

Konvencionalnu ikonografiju navještenja Tascce vješto preoblikuje i dopunjuje predajom o prijenosu Nazaretske kućice na Trsat, a veduta franjevačke crkve i samostana jasno se uočava u pozadini. Uravnotežena i dinamična barokna kompozicija predstavlja vrhunac slikareva opusa u franjevačkom samostanu, kaže povjesničarka umjetnosti dr. Višnja Bralić

odjeka »tenebroznih« radova Johanna Carla Lotha do utjecaja chiarista i Lazzarinijeva kasnobaroknog klasicizma svjetle paleta. Vrsnoću slike prepoznao je i posebno istaknuo gvardijan Petar Francetić već u djelu Tersactum 1718. godine diveći se Tascinoj »ruci« i »invenciji« koja je »marljivo i pobožno izražena«, analizira Bralić.

Ljetna blagovaonica samostana

Ovom Tascinom slikom bavila se i u kontekstu ostalih njegovih trsatskih radova u vremenu čuvenog gvardijana Petra Francetića. Kaže da popularnost među naručiteljima u našim krajevima, Tasca najviše duguje vezama s trsatskim franjevcima i poduzetnim gvardijanom Francetićem, obnoviteljem trsatske crkve i samostana. »Premda se s Tascicom mogao upoznati u Veneciji, preporuke za slikara su vjerojatno stigle preko Austrije, odnosno Habsburškog dvora gdje je, prema Francescu Mariji Tassiju, mletački slikar stekao zavidnu reputaciju portretima bečke aristokracije«, spominje Bralić.

Tascin angažman na Trsat započinje narudžbom sli-

Slika se vratila

ka za ljetnu blagovaonicu samostana, to jest onu blagovaonicu za koju dr. Hoško u spomenutoj knjizi piše: »Tasci treba zahvaliti da je ova blagovaonica danas vrijedan spomenik baroka u Rijeci«.

»Marijina pobožnost, posebno štovana među franjevcima, istaknuta je na središnjem platnu oslikanog stropa, potpisanom i datiranom u 1704. godinu. Tasca je u dinamičnoj baroknoj kompoziciji nebeske slave povezo dva najvažnija trenutka iz Marijina života: bezgrešno začeće i uznesenje na nebo. Prikazao je Bogorodicu sa standardnim atributima bezgrešnog začeća okruženu anđelima koji je uzdižu na nebo ususret Bogu Ocu i golubici Duha Svetog. Isus je prisutan u naglašenom motivu Marijine trudnoće, a na tlu joj se klanja sv. Franjo Asiški i sv. Antun Padovanski. Između franjevačkih svetaca nad dužnim krajolikom niska horizonta, puti nose grb donatora, riječkog patricija Franza Ignaza d'Androche. Lijevo i desno od središnje kompozicije smještene su još dvije manje Tascine slike s prizorima iz Starog zavjeta: Jako-

vljev san u Betelu i Mojsije pred gorućim grmom koji su tipološki također povezani sa središnjom temom oslikanog stropa«, analizira Bralić.

Zreli jezik baroka

U istom kontekstu tumači da 1705. godine franjevci nastavljaju s narudžbama slika za zidove ljetnog refektorija, okupljajući niz pokrovitelja za Tascine radove. »Na sjevernom su zidu poput friza postavljene kompozicije: Umnažanje kruha i Kiša mane, obje ikonografski povezane s euharistijskom žrtvom i misterijem transsubstancijacije koje imaju ključno mjesto u poslijetridentskoj crkvi i umjetnosti. Njima nasuprot, između prozora, smješteni su portreti istaknutih franjevaca Sv. Bonaventure, Sv. Bernardina Sijenskog i Sv. Petra Alcantarskog, a na južnom zidu, uz Bogorodicu s Djetetom simetrično su razmještene slike manjih dimenzija s grbom Leopolda I. i kneza Martina Frankopana, zaštitnika i utemeljitelja samostana. Tascin ciklus u franjevačkoj blagovaonici oblikovan zrelim stilskim jezikom baroka, ogledni je primjer poslijetridentske ikonografije...«, uz ostalo će dr. Bralić.